

SAVIENĪBAS AUGSTĀ
PĀRSTĀVE ĀRLIETĀS UN
DROŠĪBAS POLITIKAS
JAUTĀJUMOS

Briselē, 8.5.2019.
JOIN(2019) 8 final

KOPĪGS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Honkongas Īpašās Pārvaldes Apgabals: 2018. gada ziņojums

KOPIĢS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

HONKONGAS ĪPAŠĀS PĀRVALDES APGABALS: 2018. GADA ZIŅOJUMS

Kopsavilkums

Kopš Honkongas suverenitātes nodošanas Ķīnas Tautas Republikai (ĶTR) 1997. gadā Eiropas Savienība (ES) un tās dalībvalstis ir cieši sekojušas līdzi tam, kādas ir politiskās un ekonomiskās attīstības tendences Honkongas Īpašās Pārvaldes Apgabalā (ĪPA), ievērojot principu “viena valsts, divas sistēmas”. Saskaņā ar 1997. gadā Eiropas Parlamentam pausto apņemšanos katru gadu tiek izdots ziņojums par attīstības tendencēm Honkongā. Šis ir divdesmit pirmais šāda veida ziņojums, un tajā ir aptvertas norises 2018. gadā. ES ievēro savu “vienas Ķīnas” politiku, kā arī atbalsta principu “viena valsts, divas sistēmas” un tā īstenošanu.

2018. gads Honkongai bija vēl viens sarežģīts gads. Politisko norišu dēļ Savienības Augstās pārstāves ārlietās un drošības politikas jautājumos (AP/PV) runaspersona sniedza trīs atsevišķus paziņojumus, proti, par ierobežojumiem saistībā ar tiesībām kandidēt vēlēšanās, par politiskās partijas darbības aizliegumu un par politiski motivētu atteikumu ārvalstu žurnālistam atjaunot darba vīzu.

Vairums aspektu, kas saistīti ar principa “viena valsts, divas sistēmas” ievērošanu, joprojām tiek veiksmīgi īstenoti. Tomēr pēdējā gada laikā ir pastiprinājušās bažas par to, ka šim principam, kas ir Honkongas ekonomisko panākumu pamatā, tiek piešķirta mazāka nozīme. Ir vērojama nepārprotami negatīva tendence, proti, situācija pilsonisko un politisko tiesību jomā pasliktinās. Šī tendence rada pamatotas bažas par to, vai Honkongas augstais autonomijas līmenis un tās kā starptautiska darījumdarbības centra pievilcība saglabāsies ilgtermiņā. Darījumu aprindas seko līdzi šīm norisēm, un 2018. gadā vairākas tirdzniecības palātas sniedza publiskus paziņojumus, paužot savu satraukumu.

Vārda un informācijas brīvība Honkongā kopumā tiek ievērota. Taču vārda brīvība saskaras ar vēl nepiedzīvotām problēmām, jo īpaši sensitīvu politisku jautājumu kontekstā.

Arī neparasti liels Honkongai adresēto jautājumu un ieteikumu skaits Apvienoto Nāciju Organizācijas 2018. gada novembrī rīkotā Ķīnas vispārējā regulārā pārskata (VRP) laikā atspoguļo starptautiskās sabiedrības satraukumu par pēdējos gados vērojamo situācijas pasliktināšanos pilsonisko un politisko tiesību jomā Honkongā. VRP laikā tika sniegti ieteikumi turpmākai rīcībai arī attiecībā uz to, kā labāk aizsargāt citas cilvēktiesības, piemēram, migrējošo darba ņēmēju, bērnu, kā arī lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu un interseksuāļu (LGBTI) tiesības.

Lai gan tika ierosinātas vairākas politiski sensitīvas lietas, pārsvarā dominēja tiesiskums un tiesu vara turpināja apliecināt savu neatkarību un to, ka konsekventi ievēro likumā paredzēto kārtību.

Tiesiskums, pārredzams tiesiskais regulējums, ļoti zems korupcijas un noziedzības līmenis, kā arī efektīva publiskā pārvalde un neatkarīga tiesu vara ir faktori, kas palīdzēja saglabāt un veicināt ieguldījumiem labvēlīgu vidi, kas ir Honkongas panākumu pamatā. Honkonga saglabāja konkurētspējīga starptautiska darījumu un finanšu centra statusu, centrālo nozīmi pasaulē darījumdarbībā ar Ķīnas kontinentālo daļu, kā arī būtisku nozīmi darījumdarbībā ar Āzijas un Klusā okeāna valstīm. Honkongā tagad darbību veic vairāk nekā 2200 ES

uzņēmumu, un aptuveni pusei no tiem Honkongā ir reģionālais galvenais birojs vai reģionālais birojs.

2018. gadā tika atklāti divi nozīmīgi infrastruktūras projekti, kas savieno Honkongu ar Ķīnas kontinentālo daļu, — ātrgaitas dzelzceļa līnija, kas savieno Honkongu ar kontinentālās daļas dzelzceļa tīklu, kura garums ir 25 000 km, un Honkongas-Džuhai-Makao tilts. Gan dzelzceļa savienojums, gan tilts ir uzlabojuši Lielā līča apgabala pilsētu savienojamību un veicinās lielāku integrāciju ar kontinentālo daļu, kā arī sniegs jaunas iespējas un radīs jaunus izaicinājumus.

Lai gan šķiet, ka vēlēšanu reformu process ir uz nenoteiktu laiku apturēts, ES mudina Honkongas ĪPA un centrālās valdības iestādes atsākt vēlēšanu reformu atbilstīgi Pamatlikumam un panākt vienošanos par demokrātisku, taisnīgu, atklātu un pārredzamu vēlēšanu sistēmu. Vispārējās vēlēšanas valdībai nodrošinātu lielāku sabiedrības atbalstu un leģitimitāti saistībā ar Honkongas ekonomisko mērķu sasniegšanu un sociālekonomisko problēmu risināšanu.

Politikas attīstības tendences

2018. gads bija politiskiem notikumiem bagāts. Honkonga saskārās ar jaunām problēmām saistībā ar pamattiesībām un brīvībām, tādām kā tiesības kandidēt vēlēšanās un vārda vai pulcēšanās brīvība. Runaspersona nepilna gada laikā sniedza trīs paziņojumus¹, kas ir nepieredzēti liels skaits.

Politiskās opozīcijas telpa Honkongā sašaurinās. Vairākiem opozīcijas kandidātiem, tostarp Agnes Chow un bijušajai likumdevējai Lau Siu-Lai, viņu politiskās piederības vai viedokļa dēļ tika aizliegts kandidēt Likumdošanas padomes (LP) papildvēlēšanās. Šos lēmumus pieņēma Vēlēšanu komisijas iecelts ierēdnis, kas atbild par kandidātu reģistrāciju, un valdība tos vēlāk atbalstīja. Honkongas juridiskā sistēma apšaubīja minēto lēmumu likumību un atbilstību konstitūcijai. Decembrī pašreizējās LP loceklim Eddie Chu viņa politiskās nostājas dēļ aizliedza kandidēt lauku pārstāvju vēlēšanās.

Noraidītie kandidāti var iesniegt vēlēšanu lūgumrakstu un pieprasīt lēmuma pārskatīšanu tiesā, taču šāda procedūra var ilgt vairākus gadus un tādēļ nav efektīvs tiesiskās aizsardzības līdzeklis. Tiesības kandidēt vēlēšanās bez nepamatotiem ierobežojumiem garantē Honkongas Tiesību harta un Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (ICCPR), kuru Honkonga ir ratificējusi. ES aicina Honkongas ĪPA ievērot šīs tiesības.

Pēdējos pāris gados Honkongā ir vērojama lokālpatriotu kustības veidošanās, kas aicina uz pašnoteikšanos vai pat neatkarību. Lai gan aicinājumiem uz neatkarību ir vien neliels sabiedrības atbalsts, bet starptautiska atbalsta nav vispār, tie rosina jautājumus par robežu starp likumīgu vārda brīvību un kūdīšanu. Šiem jautājumiem ir vajadzīgs juridisks skaidrojums. Pagājušajā gadā Honkongas ĪPA valdība ar centrālās valdības atbalstu pieņēma jaunu pilnīgas neiecietības politiku attiecībā uz pamudinājumiem uz pašnoteikšanos vai

¹ 1) [2018. gada 29. janvāra paziņojums par lēmumu aizliegt Agnes Chow kandidēt Likumdošanas padomes papildvēlēšanās;](#)

2) [2018. gada 24. septembra paziņojums par lēmumu aizliegt Honkongas Nacionālās partijas darbību;](#)

3) [2018. gada 8. oktobra paziņojums par atteikumu pagarināt ārvalstu žurnālista Honkongas vīzu.](#)

neatkarību, pamatojoties uz valsts drošības apsvērumiem un to, ka tādējādi tiek pārkāpts Pamatlikums.

Drošības sekretārs 24. septembrī aizliedza Honkongas Nacionālās partijas (HNP) darbību vai turpmāko darbību. HNP aicināja panākt Honkongas neatkarību, izmantojot mierīgus līdzekļus, piemēram, izplatot skrejlapas, rīkojot publiskas diskusijas un mierīgas demonstrācijas. Partijā bija ļoti maz biedru. Šī ir pirmā reize, kad Honkongā tiek aizliegta politiskās partijas darbība. Honkongas juridiskā sistēma apšaubīja minēto lēmumu, norādot, ka tam nav tiesiskā pamata, tas ir nesamērīgs un neatbilst starptautiskajai judikatūrai šādās lietās. Šim lēmumam, visticamāk, būs plašāka negatīva ietekme uz vārda un pulcēšanās brīvības izpausmi un politisko aktivitāti.

Valdība 5. oktobrī atteicās pagarināt darba vīzu laikraksta “Financial Times Asia” redaktoram un Ārvalstu korespondentu kluba priekšsēdētāja vietniekam Victor Mallet. V. Mallet augustā, kad HNP darbība vēl nebija aizliegta, bija vadījis sarunu ar neatkarības aktīvistu Chan Ho-tin, kurš pārstāvēja minēto partiju. Tā kā nav cita ticama skaidrojuma, šim lēmumam, šķiet, ir politisks iemesls. Šāds spiediens uz žurnālistiem līdz šim Honkongā nav pieredzēts un rada nopietnas bažas par preses brīvības ievērošanu. Ir vērojams arvien lielāks satraukums par to, ka žurnālisti veic pašcenzūru. Honkonga lepojas ar to, ka tā ir atvērta starptautiska pilsēta, kurā netiek apšaubīta vārda brīvība un pilnībā tiek ievērota preses un informācijas brīvība. Žurnālistu, tostarp ārvalstu žurnālistu, darba ierobežošana būtiski kaitētu Honkongas reputācijai un tās kā finanšu un darījumdarbības centra uzticamībai.

Turklāt 8. novembrī Victor Mallet tika atteikta tūrista vīza ieceļošanai Honkongā. Tā bija otrā reize gada laikā, kad Honkonga atteica ieceļošanas atļauju ES pilsonim, — acīmredzot politisku iemeslu dēļ (2017. gada oktobrī ieceļošanas atļauja tika atteikta Benedict Rogers).

Tiesiskums joprojām ir diezgan stabila vērtība, tiesvedības procesi un likumā paredzētā kārtība tiek pilnībā ievēroti. Tiesu varas neatkarība netiek apšaubīta. Pēdējos gados ir ierosinātas vairākas politiski sensitīvas lietas, un dažas no tām joprojām tiek izskatītas.² Augstākā apelācijas tiesa 2018. gadā vairākkārt pārskatīja piespriestos cietumsodus saistībā ar dalību protesta akcijās. Decembrī minētā tiesa atcēla ierobežojumus, kas bija noteikti attiecībā uz populāru demonstrāciju vietu pie valdības biroja (zināma kā Pilsoņu skvērs), atgādinot valdībai par pulcēšanās brīvības nozīmi.

Taču valdības aktīvie kriminālvajāšanas centieni un stingrā nostāja ar protestiem saistītu pārkāpumu kontekstā (piem., par nelikumīgu pulcēšanos) jau negatīvi ietekmē pilsonisko sabiedrību, politisko aktivitāti un galu galā arī demokrātiskos procesus.

Vairāki politiķi apšaubīja ārvalstu tiesnešu lomu Honkongas tiesās, apgalvojot, ka tie var apdraudēt valsts drošību. Taču izpildvaras vadītāja stingri aizstāvēja šādu praksi, apgalvojot, ka tā labvēlīgi ietekmē tiesiskuma ievērošanu Honkongā.

Papildu vēlēšanas ar mērķi aizstāt piecus no sešiem izslēgtajiem likumdevējiem notika 11. martā un 25. novembrī. Vēlēšanas noritēja bez būtiskiem incidentiem. Pandemokrāti atguva tikai divas vietas. Valdību atbalstošie likumdevēji saglabāja kontroli pār likumdošanas procesu.

² Piemēram, decembrī tika pabeigts tiesas process attiecībā uz deviņiem kustības “Occupy Central” līderiem, kuriem tika izvirzīta apsūdzība sabiedrības musināšanā un līdzīgas apsūdzības; spriedums ir gaidāms 2019. gada aprīlī.

Pretrunīgi vērtēto ātrgaitas dzelzceļa līdzāsatrašanās nolīgumu LP apstiprināja, un tas stājās spēkā 2018. gadā. Ātrgaitas dzelzceļa savienojumu ar Ķīnu nodeva ekspluatācijā 2018. gada septembrī. Dzelzceļš uzlabos savienojamību starp Honkongu un Ķīnu, taču pats līdzāsatrašanās nolīgums ir pretrunīgs. Kontinentālajai daļai ir piešķirta gandrīz ekskluzīva jurisdikcija īpašā ĪPA teritorijas daļā ar nosaukumu “kontinentālās ostas teritorija”. Šā līdzāsatrašanās nolīguma likumība un atbilstība principam “viena valsts, divas sistēmas” un Pamatlikuma noteikumiem vairākkārt ir apstrīdēta tiesā. 2018. gada 12. decembrī pirmās instances tiesa lēma, ka minētais nolīgums atbilst konstitūcijai un var palikt spēkā; šis spriedums, visticamāk, tiks pārsūdzēts.

ES dalībvalstu ģenerālkonsulāti Honkongā 2019. gada 3. aprīlī tika formāli informēti par jauno kārtību attiecībā uz konsulāro palīdzību un aizsardzību kontinentālās ostas teritorijā³.

2017. gadā kontinentālās daļas iestādes atbrīvoja Gui Minhai — Zviedrijas pilsoni un pēdējo no “pazudušajiem” grāmatizdevējiem (viņu lietas joprojām nav pietiekami noskaidrotas), kurš pazuda 2015. gadā. Taču 2018. gada janvārī viņu aizturēja atkārtoti. AP/PV runaspersona 2018. gada 24. janvārī sniedza paziņojumu⁴, pieprasot Gui Minhai tūlītēju atbrīvošanu. Gui Minhai joprojām ir aizturēts. ES augsta līmeņa pārstāvji vairākkārt ir pārrunājuši viņa lietu ar Ķīnas iestādēm.

Vienlīdzīgas iespējas, tiesības un brīvības

Honkongā brīvības līmenis ir augsts. Vārda, plašsaziņas līdzekļu un informācijas brīvība saskaņā ar principu “viena valsts, divas sistēmas” ir pamatvērtības, kam ir būtiska loma saistībā ar Honkongas kā globāla darījumu centra nozīmi.

Lai gan Honkongas plašsaziņas līdzekļos brīvības līmenis joprojām ir augsts, vairākos gados ir uzkrājušās arī vairākas problēmas. Starptautiskā organizācija “Reportieri bez robežām”, kas pārrauga preses brīvību, 2018. gadā piešķīra Honkongai 70. vietu no 180 un uzsvēra, ka Ķīnas iestādes arvien biežāk iejaucas plašsaziņas līdzekļu darbībā. Honkongas Žurnālistu asociācija savā 2018. gada ziņojumā minēja, ka lielākā daļa žurnālistu uzskata, ka salīdzinājumā ar 2017. gadu situācija preses brīvības jomā ir pasliktinājusies. Preses brīvībai lielāko kaitējumu nodarīja Honkongas valdības lēmums neatjaunot laikraksta “Financial Times Asia” redaktora darba vīzu (sk. iepriekš).

Ir pazīmes, kas norāda uz arvien lielāku pašcenzūru, piemēram, mākslas centra lēmums atsaukt trimdā esošā ķīniešu rakstnieka Ma Jian dalību literārajā festivālā viņa politisko uzskatu dēļ. Lai gan minētais centrs savu lēmumu vēlāk pārskatīja, šis incidents liecina par jaunajiem ierobežojumiem un pašcenzūru, kas kaitē vārda brīvības izpausmēm.

Vairāki politiski jautājumi, jo īpaši saistībā ar pašnoteikšanos un neatkarību, šķiet, ir kļuvuši neapspriežami, lai gan nav pienācīga tiesiskā regulējuma, kas pamatotu šādus ierobežojumus. Tas attiecas arī uz diskusijām akadēmiskajās aprindās. Kopumā Honkongā saglabājās akadēmiskā brīvība, taču ir skaidras pazīmes, kas norāda uz arvien lielāku politisko klātbūtni universitāšu pilsētiņās.

³ Ķīnas Tautas Republikas Ārlietu ministrija 2019. gada 31. janvārī dalībvalstu vēstniecībām Pekinā nosūtīja verbālnotu, informējot tās par jauno kārtību.

⁴ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/38678/Statement%20on%20the%20detention%20of%20Gui%20Minhai

Honkongai tika pievērsta nepieredzēti liela uzmanība Ķīnas **vispārējā regulārā pārskata** (VRP) laikā, kuru ANO veica 2018. gada novembrī. Divpadsmit valstis izmantoja VRP uzklauššanu, lai paustu bažas par cilvēktiesību ievērošanu Honkongā. Jautājumi un ieteikumi bija saistīti ar šādiem aspektiem: i) principa “viena valsts, divas sistēmas” īstenošana; ii) Gui Minhai lieta; iii) problēmas saistībā ar vārda brīvību, preses brīvību un pulcēšanās brīvību; iv) LGBTI, migrējošo darba ņēmēju un bērnu tiesības. Piecas ES dalībvalstis rosināja jautājumus vai ieteikumus par Honkongu. Vairākas Honkongas NVO, gatavojoties VRP, izveidoja koalīciju, lai efektīvāk risinātu jautājumus.

Attiecībā uz LGBTI tiesībām — Honkongā nav visaptveroša tiesību akta par diskriminācijas novēršanu, kas aptvertu diskrimināciju seksuālās orientācijas vai dzimumidentitātes dēļ. Taču trīs nozīmīgas lietas, kurās 2018. gadā tika pieņemti spriedumi par labu LGBTI līdztiesībai, var būt pamats šāda tiesību akta izstrādei. Augstākā apelācijas tiesa 4. jūlijā pieņēma spriedumu, ka imigrācijas iestādēm ir jāpiešķir laulātā vīza viena dzimuma partneriem. Vēl divas lietas joprojām tiek izskatītas.

Aktuāla problēma joprojām ir cilvēku tirdzniecība. Pēdējos gados Honkongas valdība ir pastiprinājusi centienus, lai risinātu šo problēmu, proti, nesēn pieņemot rīcības plānu.

2018. gada martā augsta līmeņa starpiestāžu/starpresoru koordinācijas komiteja, ko vadīja pārvaldes galvenais sekretārs, apstiprināja rīcības plānu ar mērķi cīnīties pret cilvēku tirdzniecību un uzlabot to ārvalstu darba ņēmēju aizsardzību, kuri ir nodarbināti mājsaimniecībās Honkongā. Plānā ir paredzēts īstenot pasākumu kopumu, kas aptver upuru identificēšanu, aizsardzību un atbalstu, izmeklēšanu, izpildes panākšanu, kriminālatbildību un noziedzīgu nodarījumu novēršanu, kā arī partnerību veidošanu ar dažādām ieinteresētajām personām. Rīcības plāns ir vērtējams atzinīgi, taču ar to nevar aizstāt visaptverošu tiesisko regulējumu.

ES ir apņēmusies turpināt sadarbību ar Honkongu, lai cīnītos pret cilvēku tirdzniecību. 2018. gadā ES birojs sadarbībā ar Honkongas drošības sekretāra biroju organizēja trešo darbsemināru par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un upuru aizsardzību.

Mājsaimniecībās nodarbinātajiem ārvalstu darba ņēmējiem, kuru skaits Honkongā ir aptuveni 370 000, joprojām nav nodrošināta pienācīga darba tiesiskā un sociālā aizsardzība. Īpaši bažas rada divas spēkā esošas tiesību normas, proti, prasība pastāvīgi dzīvot darba devēja mītnē un “divu nedēļu” noteikums, saskaņā ar kuru mājsaimniecībās nodarbinātajiem ārvalstu darba ņēmējiem pēc viņu darba līguma termiņa beigām ir jāatrod darbs divās nedēļās vai arī viņiem draud deportācija. Valdība ir veikusi pasākumus, lai izskaustu parādu verdzību un nodarbinātības aģentūru nelikumīgu profesionālo darbību. Iepriekš minētajam rīcības plānam ar mērķi cīnīties pret cilvēku tirdzniecību un uzlabot mājsaimniecībās nodarbināto ārvalstu darba ņēmēju aizsardzību būtu jānodrošina satvars, lai risinātu jautājumu par mājsaimniecībās nodarbināto ārvalstu darba ņēmēju tiesībām. Piemēram, Nodarbinātības departaments 2018. gada decembrī izveidoja īpašu uzticības tālrūni, lai sniegtu atbalstu mājsaimniecībās nodarbinātajiem ārvalstu darba ņēmējiem saistībā ar viņu darba tiesībām un pienākumiem, palīdzības lūgumiem vai sūdzībām. Uzticības tālrūnis darbojas 24 stundas diennaktī, un ir pieejami tulkošanas pakalpojumi.

Nabadzība un sociālā nevienlīdzība — neskatoties uz pārticību Honkongā un tās ievērojamo budžeta pārpalikumu, valdības Nabadzības komisija tagad ir oficiāli atzinusi, ka aptuveni 1,37 miljoni iedzīvotāju ir nabadzīgi, proti, katrs piektais iedzīvotājs. Pēdējos 10 gados nabadzīgo iedzīvotāju skaits, tāpat kā īpaši turīgo iedzīvotāju skaits, pastāvīgi palielinās. Tādējādi Honkonga ir viena no tām pilsētām, kurās vērojama vislielākā nevienlīdzība pasaulē

(ko nosaka pēc Džini koeficienta). Nevienlīdzība turpina palielināties — 10 % turīgāko mājāsaimniecību pelna 44 reizes vairāk nekā 10 % nabadzīgāko mājāsaimniecību.

Pretkorupcijas sistēma saglabāja savu stingrību un stabilitāti. Honkonga var lepoties ar ļoti augstiem standartiem saistībā ar pārredzamību un pretkorupcijas pasākumiem. Gan iestādes, gan vadošie politiķi un uzņēmēji atzīst, ka pārredzamība ir ļoti būtiska, lai Honkonga saglabātu savu pārākumu kā starptautisks darījumdarbības centrs.

Attiecības starp Honkongu un kontinentālo Ķīnu

Īstenojot tādas iniciatīvas kā “Lielā liča apgabals”, “Viena josla, viens ceļš”, ātrgaitas dzelzceļš, jaunais tilts un daudzas citas ekonomiskās un sociālās iniciatīvas, Honkonga vairāk nekā jebkad iepriekš ir integrēta Ķīnas Tautas Republikas valsts attīstībā. Šķiet, ka pēc Ķīnas Komunistiskās partijas 19. kongresa (2017. gadā) radās jauna izpratne par principu “viena valsts, divas sistēmas”, Honkongas augsto autonomijas līmeni un principu “Honkongu pārvalda Honkongas iedzīvotāji”. Tādi jēdzieni kā “vispārēja jurisdikcija” un “kopīga pārvaldība”, kā arī lielāks uzsvars uz tā dēvētajām sarkanajām līnijām attiecībā uz valsts drošību un teritoriālo integritāti, liek vairākām Honkongas sabiedrības grupām raizēties par nākotni.

Ķīnas politikas dokumentā par Eiropas Savienību, kas publicēts 2018. gada 18. decembrī, ir noteikts: “Ķīnas centrālā valdība atbalsta Honkongas Īpašās Pārvaldes Apgabala valdību un Makao Īpašās Pārvaldes Apgabala valdību un mudina tās veidot savstarpēji izdevīgu un draudzīgu sadarbību ar ES un tās dalībvalstīm ekonomikas, tirdzniecības, kultūras un tūrisma jomā, ievērojot principu “viena valsts, divas sistēmas” un abu pamatlikumu noteikumus. Ņemot vērā to, ka Honkonga un Makao ir Ķīnas īpašās pārvaldes apgabali, norises šajos apgabalos ir daļa no Ķīnas iekšlietām un tādēļ ES tajās nevajadzētu iejaukties.”

Periodiski ir jūtama spriedze starp Honkongas iedzīvotājiem un iebraucējiem no kontinentālās daļas, kas izraisa protestus, piemēram, saistībā ar to, ka pēc Honkongas-Džuhai-Makao tilta atklāšanas bija liels tūristu pieplūdums no kontinentālās daļas. Septembrī uz Honkongas Lauku parku tika nosūtīti vairāk nekā 400 formās tērpti Ķīnas Tautas atbrīvošanas armijas karavīri, lai palīdzētu novākt taifūna laikā kritušos kokus. Pandemokrātiskās nometnes likumdevēji un daļa Honkongas sabiedrības pauda bažas par šādu rīcību kā par vēl vienu pazīmi, ka samazinās principa “viena valsts, divas sistēmas” nozīme.

Ekonomikas attīstības tendences

Makroekonomikas līmenī Honkongas ekonomikas izaugsme palēninās. Tās ekonomikas pamati joprojām ir stabili. Darba tirgū saglabājās pilnīga nodarbinātība — 2018. gada pēdējā ceturksnī bezdarba līmenis bija 2,8 %, kas ir zemākais līmenis vairāk nekā 20 gados. Inflācijas spiediens saglabājās mērens. Pamatā esošā patēriņa cenu inflācija 2018. gadā bija 2,4 %.

Taču gada laikā ekonomikas izaugsme būtiski palēninājās. 2018. gadā ekonomikas izaugsme bija 3 % (salīdzinot ar 3,8 % 2017. gadā) un tika reģistrēta pakāpeniska palēnināšanās — no 4,6 % gada pirmajā ceturksnī līdz tikai 1,2 % pēdējā ceturksnī. Šīs izmaiņas galvenokārt atspoguļo izaugsmes palēnināšanos kontinentālajā Ķīnā un ietekmi, ko rada ASV un Ķīnas tirdzniecības kara saasināšanās. Abi šie faktori attiecas uz ārējās darbības sektoru un negatīvi ietekmē uzņēmējdarbību un patērētāju uzticību. Mazumtirdzniecības ieņēmumu pieaugums

būtiski palēninājās, preču ārējās tirdzniecības bilance gada beigās bija negatīva, un gada otrajā pusē palēninājās mājokļu tirgus attīstība. Akciju tirgus uzrādīja zaudējumus gandrīz visu 2018. gadu, taču 2019. gada sākumā sāka atgūties.

Valdības iniciatīvas ekonomikas attīstībai — izpildvaras vadītāja Carrie Lam savā 2018. gada politikas uzrunā atkārtoti pauda valdības apņemšanos dažādot ekonomiku, paziņojot, ka pētniecībai ir piešķirts ievērojams papildu finansējums un vienlaikus tiek veicināta industrializācijas atsākšana (subsidējot viedās ražotnes), sekmējot tehnoloģiju pārnesei un īstenojot inovāciju veicinošu valdības iepirkuma politiku. Valdība ir apņēmusies uzlabot Honkongas kā starptautiska darījumu un tirdzniecības centra statusu, parakstot vēl vairāk divpusējos un daudzpusējos nolīgumus. Valdība uzskata, ka dalība Ķīnas iniciatīvās “Viena josla, viens ceļš” un “Lielā līča apgabals” nodrošina iespējas sniegt jaunu stimulu ekonomikai.

Īpašumu tirgus un mājokļi — zemās procentu likmes, pārlietu augstā likviditāte, lielais ieguldītāju pieprasījums un ierobežotais piedāvājums veicināja to, ka īpašumu tirgus 2018. gadā sasniedza rekordaugstus rādītājus. Jo īpaši gada pirmajos deviņos mēnešos palielinājās privāto mājokļu cenas — par aptuveni 14 %, salīdzinot ar 2017. gadu, tādējādi Honkonga kļuva par vienu no pasaulē dārgākajiem mājokļu tirgiem. Īpašumu tirgus izaugsme palēninājās gada beigās, izlīdzinot visu 2018. gada pieaugumu. Tomēr Honkonga joprojām ir cenas ziņā nepieejamākā pasaules pilsēta mājokļu pircējiem. Dzīvokļi jaunās ēkās vidēji kļūst mazāki, lai padarītu tos pieejamākus jauna mājokļa pircējiem. Tā kā mājokļu cenas un īres maksa privātajā sektorā turpināja paaugstināties, vairāk nekā jebkad palielinājās pieprasījums pēc valsts mājokļiem. Vidējais gaidīšanas laiks, lai iegūtu tiesības īrēt valsts mājokli, ir palielinājies līdz 5,3 gadiem.

2018. gadā Honkongas iestādes ieviesa iniciatīvu kopumu, lai uzlabotu situāciju un palielinātu mājokļu piedāvājumu. Šīs iniciatīvas cita starpā bija mājokļu pārbūve, privāto mājokļu būvniecībai paredzēto teritoriju nodošana valsts mājokļu attīstītājiem, kā arī īpašas likmes ieviešana attiecībā uz brīviem un tieši piedāvātiem privātiem mājokļiem.

Starptautiskie uzņēmumi uzskata, ka augstās īpašumu cenas ir galvenais iemesls, kādēļ Honkonga zaudē konkurētspēju un pievilcību.

Vides aizsardzības politika — vides aizsardzība joprojām ir būtiska problēma Honkongā. Politiskā līmenī šai jomai uzmanību sāka pievērst tikai nesēni. Šā gada politikas uzrunā gaisa piesārņojums tika minēts tikai saistībā ar satiksmi, un paziņotie pasākumi ir vērsti tikai uz to, lai samazinātu galveno gaisa piesārņotāju koncentrāciju autoceļu tuvumā. Lai uzlabotu atkritumu apsaimniekošanu, kas ir būtiska un steidzami risināma problēma, ir ierosināta shēma nolūkā piemērot maksu par cietajiem atkritumiem. Valdība arī paziņoja par vairākiem pasākumiem, lai mazinātu plastmasas atkritumu apjomu, taču tas attiecas tikai uz valdības telpām. Lai atbalstītu atjaunojamo energoresursu enerģijas attīstību, valdība ieviesa tarifu sistēmu, paziņoja par plaša mēroga projektu uzsākšanu saistībā ar atjaunojamo energoresursu enerģiju un plāno samazināt ierobežojumus attiecībā uz saules fotoelementu sistēmu uzstādīšanu.

Pētniecība, attīstība un inovācija — izpildvaras vadītāja Carrie Lam savā 2018. gada politikas uzrunā solīja panākt, lai Honkonga kļūtu par starptautisku inovāciju un tehnoloģiju centru, un minēja vairākus pasākumus ar mērķi veicināt inovāciju, tehnoloģiju un radošo nozaru attīstību. Valdība arī noteica mērķi divkārtot pētniecības un attīstības izdevumu apmēru, kas izteikts procentpunktos no IKP, proti, no 0,73 % līdz 1,5 %. 2018. gada politikas uzrunā tika atjaunota apņemšanās sasniegt šos mērķus un tika paziņots nodoms atvēlēt

papildu finansējumu pētniecībai un attīstībai, kā arī atjaunotai industrializācijai un tehnoloģiju pārnesei. Taču šķiet, ka inovācijas pieeja ir vērsta tikai uz tehnoloģiju attīstību un būtu lietderīgāk īstenot lielākā mērā holistisku un integrētu pieeju.

Ekonomiskās attiecības ar kontinentālo Ķīnu

Honkonga ir kontinentālās daļas nozīmīga eksportista — 2018. gadā 57 % Honkongas reeksporta izcelsme bija kontinentālā Ķīna un 55 % no eksporta apjoma bija paredzēts nosūtīt uz Ķīnas kontinentālo daļu.

Honkonga ir Ķīnas lielākais ārējo tiešo ieguldījumu avots, kā arī Ķīnas izejošo ārvalstu tiešo ieguldījumu (ĀTI) galvenais galamērķis. Līdz 2018. gada beigām 46,3 % no visiem ārēji finansētajiem projektiem, kas tika apstiprināti kontinentālajā Ķīnā, bija saistīti ar Honkongas interesēm. Savukārt līdz 2017. gada beigām Ķīnas ĀTI, kas aizplūda uz Honkongu, sasniedza 981 miljardu USD jeb 54,2 % no kopējās ĀTI izejošās plūsmas. Nebūt ne maza daļa no šiem ieguldījumiem ir ieguldījumi tehnoloģijās. Honkonga bija septītais lielākais Ķīnas tehnoloģiju importa avots līgumu vērtības ziņā (879 miljoni USD), veidojot 2,9 % no kopējā apjoma (2016. gada dati).

Honkonga ir nozīmīgs ārzonas kapitāla piesaistes centrs Ķīnas uzņēmumiem. 2018. gada decembrī Honkongā bija reģistrēti 1137 kontinentālās daļas uzņēmumi, un to kopējā tirgus kapitalizācija bija aptuveni 2,6 triljoni USD jeb 68 % no kopējā tirgus vērtības.

Honkonga turpināja attīstīt savas attiecības ar kontinentālo Ķīnu, īstenojot Ķīnas un Honkongas Ciešāku ekonomisko partnerattiecību nolīgumu (CEPA). Honkonga un Ķīna 2018. gada 14. decembrī parakstīja Nolīgumu par preču tirdzniecību saskaņā ar CEPA. No 2019. gada 1. janvāra Honkongas izcelsmes precēm, ko importē kontinentālajā Ķīnā, piemēro nulles tarifa likmi. Ar jauno nolīgumu tiek ieviestas arī citas saistības, lai veicinātu tirdzniecību ar kontinentālo Ķīnu, kā arī jauni noteikumi konkrēti par tirdzniecības veicināšanas pasākumiem, īstenojot Guandunas provinces–Honkongas–Makao iniciatīvu “Lielā liča reģions”. Saskaņā ar CEPA tika paziņots arī par diviem jauniem pasākumiem pakalpojumu tirdzniecības veicināšanai, un tie tiks īstenoti no 2019. gada 1. marta.

Liela vērība joprojām tika pievērsta Guandunas provinces–Honkongas–Makao iniciatīvas “Lielā liča reģions” īstenošanai. 2019. gada februārī beidzot tika publiskots ilgi gaidītais Lielā liča reģiona rīcības plāns, un tajā Honkonga bija atzīta par vienu no četrām šā reģiona nozīmīgākajām pilsētām (līdzās Šenženai, Guandžou un Makao). Honkongai ir būtiska nozīme Lielā liča reģiona attīstībā, nostiprinot tās kā starptautiska finanšu, transporta un tirdzniecības pakalpojumu centra nozīmi, attīstot pilsētu par starptautisku juridisko un strīdu izšķiršanas pakalpojumu centru, stiprinot tās kā globāla juaņa renminbi ārzonas centra statusu, kā arī attīstot inovācijas un tehnoloģijas. Ir pabeigti vairāki iespaidīgi infrastruktūras projekti, kas savieno Lielā liča reģiona pilsētas. 2018. gadā tika atklāts ātrgaitas dzelzceļa savienojums ar kontinentālo Ķīnu un Honkongas–Džuhai–Makao tilts, kura garums ir 55 km, — garākais jūras tilts pasaulē.

Tirdzniecības politika

2018. gada novembrī tika veikta Honkongas tirdzniecības politikas pārskatīšana PTO. Vienprātīgi tika atzīts, ka Honkonga joprojām ir viena no atvērtākajām, atklātākajām un liberālākajām ekonomikām pasaulē un ir sasniegusi vienus no augstākajiem rādītājiem pasaulē attiecībā uz ekonomisko brīvību, konkurētspēju un uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi. Tika uzskatīts, ka Honkongas panākumu atslēga un būtisks priekšnosacījums tās

konkurētspējai nākotnē ir tās uzņēmējdarbību veicinošā investīciju vide, tās atrašanās vieta, pieredzējušie pakalpojumu sniedzēji, tiesiskums, neapgrūtinošā regulatīvā vide un unikālā pozīcija saskaņā ar principu “viena valsts, divas sistēmas”.

Honkonga turpina slēgt brīvās tirdzniecības un ieguldījumu nolīgumus, un pēdējos 18 mēnešos noslēgtais nolīgumu skaits ir rekordliels — pieci brīvās tirdzniecības nolīgumi. 2018. gadā Honkonga noslēdza brīvās tirdzniecības nolīgumu ar Gruziju (jūnijā) un pabeidza sarunas ar Maldīviju un Austrāliju (novembrī). Honkonga ir pabeigusi sarunas par sešiem ieguldījumu veicināšanas un aizsardzības nolīgumiem (ar Austrāliju, Bahreinu, Maldīviju, Meksiku, Mjanmu un Apvienotajiem Arābu Emirātiem) un plāno tos parakstīt. Notiek arī sarunas ar Krieviju un Irānu.

ES un Honkongas divpusējās attiecības un sadarbība 2018. gadā

Saskaņā ar Honkongas ĪPA valdības veiktā pēdējā apsekojuma (2018. gadā) rezultātiem vairāk nekā 2200 ES uzņēmumi ir reģistrējuši savu darbījumu Honkongā un aptuveni pusei no šiem uzņēmumiem Honkongā atrodas reģionālais galvenais birojs vai reģionālais birojs. ES uzņēmumi darbojas daudzās dažādās nozarēs, galvenokārt finanšu un uzņēmējdarbības pakalpojumu jomā, tirdzniecībā, loģistikā, būvniecībā un mazumtirdzniecībā. ES uzņēmumiem ir būtiska nozīme vairākās Honkongas ekonomikas jomās, tostarp banku, apdrošināšanas un vērtspapīru jomā.

Honkonga 2018. gadā bija ES divdesmitais lielākais partneris preču tirdzniecībā un ieņēma ES astotā lielākā tirdzniecības partnera vietu Āzijā. Uz Honkongu eksportēto ES preču apmērs bija 36,6 miljardi EUR, savukārt no Honkongas importēto preču apmērs sasniedza 9,9 miljardus EUR (samazinājums par 10,7 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu), un tā rezultātā ES izveidojās ievērojams pārpalikums 25,8 miljardu EUR apmērā, kas bija ES ceturtais lielākais divpusējās tirdzniecības bilances pārpalikums. ES preču eksportu uz Honkongu galvenokārt veidoja iekārtas un aprīkojums, juvelierizstrādājumi, apģērbs, luksuspreces, pārtika, vīns un automobiļi.

2018. gadā ES saglabāja savu pozīciju kā Honkongas otrā lielākā tirdzniecības partnere aiz kontinentālās Ķīnas. ES bija Honkongas otrais lielākais eksporta galamērķis un ceturtais lielākais importa piegādātājs pārskata gada laikā.

Honkonga ir nozīmīga eksportista Ķīnas un ES tirdzniecības attiecībās — 2017. gadā kontinentālās Ķīnas imports no ES gandrīz 10 miljardu EUR apmērā tika virzīts caur Honkongu, savukārt kontinentālās Ķīnas izcelsmes preču reeksporta apjoms uz ES sasniedza 33 miljardus EUR.

Honkonga ir ES piektā nozīmīgākā pakalpojumu tirdzniecības partnere Āzijā pēc Ķīnas, Japānas, Singapūras un Indijas. 2017. gadā (pēdējais gads, par kuru ir pieejami dati) divpusējās pakalpojumu tirdzniecības apmērs sasniedza 26,6 miljardus EUR. ES pakalpojumu imports no Honkongas sasniedza 13,2 miljardus EUR, savukārt eksports uz Honkongu sasniedza 13,4 miljardus EUR, un tā rezultātā ES izveidojās pārpalikums 233 miljonu EUR apmērā.

Ieguldījumu plūsmas starp ES un Honkongu abos virzienos ir būtiski palielinājušās —

saskaņā ar *Eurostat* datiem 2017. gadā Honkonga bija ES ĀTI trešais populārākais galamērķis (ĀTI apjoms sasniedza 17,9 miljardus EUR). Honkongas statistika parāda, ka,

neņemot vērā ārzonu centrus, ES ir otrs lielākais ārvalstu ieguldītājs Honkongā (aiz kontinentālās Ķīnas) — līdz 2016. gada beigām (jaunākie pieejamie dati) ieguldījumu apjoms sasniedza 149 miljardus EUR un veidoja 10 % no ĀTI kopapjoma. Šādas situācijas iemesls cita starpā ir augstas kvalitātes pakalpojumu sniedzēju klātbūtne un Honkongas paredzamā regulatīvā vide un tiesiskums.

Savukārt Honkonga 2017. gadā kļuva par ES nozīmīgāko ĀTI avotu⁵ (ĀTI apjoms sasniedza 51,6 miljardus EUR). Honkongas būtisko nozīmi ieguldījumu attiecībās ar ES daļēji nosaka tas, ka ievērojama daļa statistiski reģistrēto Honkongas ĀTI izcelsme faktiski ir kontinentālā Ķīna. Patiesi, saskaņā ar Honkongas Tirdzniecības attīstības padomes sniegto informāciju vairāk nekā 60 % no Ķīnas ieguldījumiem ārvalstīs tiek veikti vai novirzīti caur Honkongu. Līdzīgi arī ievērojama procentuālā daļa no ES ĀTI Ķīnā nonāk caur Honkongu.

2018. gada 7. decembrī Briselē norisinājās **ES un Honkongas ikgadējā strukturētā dialoga 12. sanāksme**. ES un Honkonga vienojās stiprināt sadarbību ar PTO, apņemoties īstenot kopīgus centienus un atbalstīt pastāvīgos pasākumus, lai veiktu šīs organizācijas reformu. Notika arī konstruktīvas diskusijas par divpusējās tirdzniecības šķēršļu likvidēšanu. Abas puses izvērtēja progresu, kas panākts, īstenojot ES un Honkongas Rīcības plānu sadarbībai intelektuālā īpašuma tiesību (IĪT) aizsardzības jomā, izpildot muitas likumus, un pārrunāja iespējamo turpmāko sadarbību šīs iniciatīvas kontekstā. Strukturētā dialoga ietvaros notika tehnisko zināšanu apmaiņa par finanšu pakalpojumu jautājumiem. Pārskata gadā pirmo reizi notika arī mērķtiecīga zināšanu apmaiņa par aprites ekonomikas jautājumiem. Raugoties nākotnē, ES un Honkonga atzina, ka aprites ekonomika (tostarp plastmasas atkritumu apsaimniekošana) ir nozīmīga turpmākās sadarbības joma. ES atzinīgi vērtē Honkongas valdības jaunās iniciatīvas šajā jomā un mudina Honkongu apsvērt iespēju piemērot vērienīgāku visaptverošu pieeju vides jautājumu risināšanai. Sadarbība aprites ekonomikas jomā varētu būt pozitīvs devums šajā kontekstā.

2018. gadā ES un Honkonga turpināja sadarbības muitas jomā saskaņā ar rīcības plānu nolūkā uzlabot IĪT aizsardzību, kas tika finansēts, īstenojot IĪT pamatregulējumu. Šajā gadā pirmo reizi notika arī muitas ierēdņu apmaiņas braucieni. Konfiscēto preču vērtības ziņā ES 2017. gada ziņojumā par IĪT aizsardzību muitas darbā (sagatavots 2018. gadā) Honkonga joprojām ir minēta kā galvenā izcelsmes vieta precēm, ar ko pārkāpj IĪT. Abas puses izskata iespējas, kā turpināt uzlabot sadarbību šajā jomā.

2018. gada oktobrī Honkongas iestādes publicēja jaunu pieprasījumu, lai atbalstītu pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” dalībniekus no ĪPA. ĪPA pētnieki, uzņēmumi, pētniecības iestādes un universitātes var sadarbīties ar Eiropas partneriem, lai piedalītos pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” projektos un pēc iespējas labāk izmantotu ES sniegtās iespējas pētniecības un inovācijas jomā. 2018./2019. gada periodam paredzētais kopējais budžets ir 9 miljoni HKD (aptuveni 1 miljons EUR). Tiks izvērtēti gan fundamentāli pētniecības projekti, gan akadēmiski nozīmīgi lietišķie pētījumi.

2018. gadā ES novēroja to, kā Honkonga izpildīja saistības, kuras tā bija uzņēmusies 2017. gadā, un, pamatojoties uz rezultātiem, Eiropas Savienības Padome vienojās Honkongu neatzīt par jurisdikciju, kas nesadarbojas nodokļu jomā. Jo īpaši ES atzinīgi vērtēja to, ka Ķīnas Tautas Republika attiecināja Konvenciju par savstarpējo administratīvo palīdzību nodokļu jomā arī uz Honkongas ĪPA, kā arī attiecībā uz Honkongas ĪPA aktivizēja

⁵ Izņemot ārzonu centrus.

nepieciešamos nolīgumus par informācijas apmaiņu. ES apstiprināja ESAO novērtējumu par trim režīmiem (uzņēmumu naudas līdzekļu centri, ārzonu pārapsūtināšana un ārzonu kontrolēta apsūtināšana) pēc tam, kad Honkongas ĪPA veica grozījumus attiecībā uz šiem režīmiem, lai nodrošinātu atbilstību ESAO prasībām. 2019. gada februārī Honkonga izdarīja grozījumus attiecībā uz diviem atlikušajiem režīmiem, proti, ārzonu fondiem un ārzonu privāta kapitāla fondiem, lai reaģētu uz Eiropas Savienības Padomes paustajām bažām par to norobežotajiem līdzekļiem. Pamatojoties uz to, Eiropas Savienības Padome 2019. gada martā vienojās, ka Honkonga ir izpildījusi savas saistības par labu pārvaldību nodokļu jomā.

ES un Honkonga turpināja sadarboties, lai palielinātu cilvēku personiskos kontaktus, jo īpaši akadēmiskās sadarbības, studentu mobilitātes, kultūras un radošo nozaru jomās.

Eiropas Savienības birojs Honkongā un Makao, ES diplomātiskās pārstāvniecības un kultūras institūti sadarbojās, lai darītu redzamāku ES tēlu, un iesaistījās sadarbībā ar vietējiem partneriem, lai īstenotu daudzus tādus pasākumus, kas ietvēra iedzīvotāju sadarbību. Šādas darbības piemēri ir ES filmu festivāls, ES dalība Honkongas grāmatu izstādē otro reizi, ES valodu diena, ES tematikas īsfilmu konkurss vietējās skolās, cilvēktiesību kampaņa mēneša garumā, lai atzīmētu Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 70. gadadienu, un vairāki semināri par cilvēktiesībām. ES pauž cerību, ka uz šīs dinamikas pamata ES varēs turpināt darbu ar Honkongas valdību, pilsonisko sabiedrību un uzņēmumiem, lai veicinātu informācijas apmaiņu par tiesībām un brīvībām.

Izpildvaras vadītājas Carrie Lam pirmā oficiālā vizīte Briselē notika 2018. gada jūnijā. Izpildvaras vadītāja piedalījās produktīvās diskusijās ar Eiropas Komisijas priekšsēdētāju Žanu Klodu Junkeru, Savienības Augsto pārstāvi un priekšsēdētāja vietnieci Federiku Mogerīni un komisāri Sesīliju Malmstrēmu.

2018. gadā uz Honkongu devās vairākas augsta līmeņa amatpersonas no ES iestādēm, kā arī Eiropas Parlamenta deputāti. Īpaši jāpiemin Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes priekšsēdētāja Stīvena Majora (Steven Maijoo), kurš pārstāv ES Āzijas Finanšu forumā, vizīte, kā arī Eiropas Parlamenta Transporta un tūrisma komitejas pārstāvju vizīte oktobrī. Eiropas Parlaments 11. jūlijā pieņēma ziņojumu par ES un Ķīnas attiecībām, kurā iekļauta daļa par Honkongu. Eiropas Parlaments atkārtoti pauž pilnīgu atbalstu principam “viena valsts, divas sistēmas” un piekrīt ES 2017. gada ziņojumā sniegtajam vērtējumam par tā nozīmes pakāpenisku samazināšanos.